

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-29>

УДК 336.279

БАНКРУТСТВО ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

BANKRUPTCY OF ENTERPRISES UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE

Стащук Олена Володимирівнадоктор економічних наук, професор,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2622-7353>**Шостак Людмила Василівна**кандидат економічних наук, доцент,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8786-9582>**Булик Дарина Вікторівна**здобувач освітнього ступеня «бакалавр»,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6252-3224>**Stashchuk Olena, Shostak Liudmyla, Bulyk Daryna**
Lesya Ukrainka Volyn National University

Соціально-політичні проблеми посилюють кризові явища в економіці, що в свою чергу збільшує можливості підприємств забезпечувати стабільні доходи, підтримувати необхідний рівень платоспроможності та ліквідності. У статті висвітлено загальні причини банкрутства вітчизняних суб'єктів господарювання, підходи до їх класифікації вітчизняними та зарубіжними науковцями, а також фактори впливу на неплатоспроможність підприємств, які виникають в умовах воєнного стану. Проведено статистичний аналіз кількості відкритих справ про банкрутство підприємств, кількості відкритих процедур ліквідації та санації суб'єктів господарювання з початку війни в Україні. Розглянуто доцільність та необхідність законодавчих змін щодо удосконалення процедур банкрутства у період дії воєнного стану. Виділено основні потреби малого та середнього бізнесу у сучасних умовах і запропоновано комплекс дій в рамках антикризового фінансового управління для запобігання банкрутству підприємств.

Ключові слова: банкрутство підприємства, воєнний стан, неплатоспроможність, санація, ліквідація, антикризове управління, релокація.

Socio-political problems intensify crisis phenomena in the economy, which in turn increases the ability of enterprises to provide stable income, maintain the required level of solvency and liquidity. The article highlights the general causes of bankruptcy of domestic economic entities, approaches to their classification by domestic and foreign scientists. The authors have systematized the main factors influencing the insolvency and bankruptcy of business entities that arise under the conditions of martial law in Ukraine. It has been proven that under the conditions of martial law, an increase in the number of enterprises that have gone bankrupt or are currently in a state of crisis occurs due to such reasons as inflation, disruption of logistics routes, occupation of territories, destruction of factories as a result of hostilities, migration of the able-bodied population, growth financial and business risk. A statistical analysis of the number of open bankruptcy cases of domestic enterprises, the number of open procedures for the liquidation and rehabilitation of economic entities since the beginning of the war in Ukraine was carried out. The main needs of domestic enterprises under martial law are grouped depending on the location of the business. The expediency and necessity of legislative changes regarding the improvement of bankruptcy procedures during the period of martial law are considered. The main stages of anti-crisis management of enterprises are singled out in order to identify internal factors influencing bankruptcy. The main needs of small and medium-sized businesses in modern conditions are highlighted and a set of actions is proposed within the framework of anti-crisis financial management to prevent the bankruptcy of enterprises. It is justified that the main measures to ensure the solvency of enterprises in crisis conditions are: reduction of current costs and increase in productivity; increase in current

income; increase in income and decrease in outflow of funds. It is justified that the perspective of further research is the construction of a rational model of the anti-crisis management system taking into account the needs of enterprises in wartime conditions.

Keywords: bankruptcy of the enterprise, marital state, insolvency, sanation, liquidation, anti-crisis management, relocation.

Постановка проблеми. Проблеми банкрутства підприємств в Україні є особливо актуальними в умовах економічної кризи. Через повномасштабну збройну агресію Російської Федерації усі громадяни і суб'єкти господарювання в Україні зазнають фінансових втрат, що призводять до появи у окремих підприємств ознак неплатоспроможності. Для підприємств війна ускладнила або унеможливила ведення ефективної господарської діяльності, своєчасного проведення розрахунків з контрагентами і повного виконання зобов'язань. До того ж, нині відбувається процес поступової інтеграції України у європейське співтовариство з його особливими чіткими правилами та умовами функціонування ринку, які можуть призвести до зниження фінансової стійкості вітчизняних суб'єктів господарювання. Варто розуміти, що, процедури банкрутства є інструментом не лише для ліквідації підприємства (виходу з ринку) чи продажу всього майна (звільнення від боргів), а й дієвим механізмом для оздоровлення фінансово-господарського стану, відновлення платоспроможності та фінансової стійкості господарюючого суб'єкта. Банкрутство суб'єктів господарювання настає внаслідок впливу ряду об'єктивних та суб'єктивних чинників, а в період дії воєнного стану та по його закінченню виникають нестандартні фактори впливу на рівень неплатоспроможності підприємства, у висвітленні яких виникає особлива потреба.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемами банкрутства підприємств і його передумовами займалися чимало відомих вітчизняних вчених та економістів, зокрема: Абрамова А. С. [1], Грачов В. І. [5], Грицюк Е. О. [6], Духніч О. В. [5], Косарева І. П. [5], Кузенко Т. Б. [5], Ливч Д. Д. [10; 11], Марусяк Н. Л. [12], Олещук О. В. [19], Пильнюк Д. О. [8], Прокопович Н. І. [18], Прохорова В. В. [5], Терещенко О. О. [16; 17], Фурман Т. Ю. [18], Цімерман О. І. [19] та інші.

В той же час, дослідження проблематики банкрутства суб'єктів господарювання в Україні незалежно від їх організаційно-правових форм та форм власності та ідентифікації чинників його виникнення в сучасних умовах воєнного стану потребує подальшого роз-

гляду та підтверджує особливу актуальність вивчення.

Постановка завдання. Метою нашої роботи є визначення факторів впливу на банкрутство вітчизняних підприємств в умовах воєнного стану в Україні та розробка пропозицій щодо застосування інструментів антикризового управління на підприємстві з метою подолання негативних наслідків впливу фінансової кризи на ефективність фінансової діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. В науковій літературі існує безліч підходів до трактування терміну «банкрутство», проте, на наш погляд, доцільно керуватися тим визначенням, яке зазначено у законодавстві, оскільки процес банкрутства проходить виключно за участі органів судової влади. Так, Кодекс України з процедур банкрутства під банкрутством розуміє визнану господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації і погасити встановлені у порядку, визначеному Кодексом, грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури [1].

З огляду на вище зазначене та з урахуванням мети нашого дослідження, виникає об'єктивна необхідність виокремлення передумов виникнення цього явища. Це дозволить визначити та структурувати механізм запобігання та подолання кризових явищ та, як наслідок, банкрутства суб'єктів господарювання.

Основними причинами банкрутства є: істотне порушення фінансової усталеності підприємства у випадку перевищення зобов'язань над активами; значна незбалансованість від'ємного і додатного грошових потоків; тривала неплатоспроможність підприємства, що викликана низькою ліквідністю його активів [2]. Критичний аналіз науково-практичної літератури свідчить про відсутність єдиного підходу до виокремлення причин банкрутства підприємств, що відображено у табл. 1.

Отже, узагальнюючи, можна стверджувати, що існує велика кількість негативних чинників, які призводять до банкрутства суб'єктів господарювання. Традиційно такі чинники можна

Таблиця 1

Підходи науковців до класифікації причин банкрутства суб'єкта господарювання

Автори	Класифікація
Фурман Т. Ю., Прокопович Н. І.	Зовнішні фактори: соціально-економічні фактори загального розвитку країни (обсяг національного доходу; ріст інфляції; зниження рівня реальних доходів населення; ріст безробіття); ринкові фактори (зниження ємності внутрішнього ринку; суттєве зниження попиту; кон'юнктура економіки; нестабільність фінансового ринку); інші зовнішні фактори (політична нестабільність; негативні демографічні; стихійні лиха; недосконалість законодавчої системи). Внутрішні фактори: виробничі (неефективний маркетинг і менеджмент; неефективна структура поточних витрат; низький рівень кваліфікації персоналу; малий асортимент продукції); інвестиційні (неефективний фондовий портфель та інвестиційний менеджмент); фінансові (відсутність фінансової стратегії; низька ліквідність; висока частка позикового капіталу; ріст дебіторської заборгованості; неефективний фінансовий менеджмент).
Терещенко О. О.	Причинами банкрутства є фінансові кризи, а саме екзогенні та ендегенні.
Марусяк, Н. Л., Пильнюк, Д. О.	Причини банкрутства згруповані в: банкрутство бізнесу (пояснене невігідним керування підприємством чи організацією, невірною маркетинговою стратегією, нераціональне використання ресурсів); банкрутство власника (нестача необхідних ресурсів для простого відтворення та розширеного відповідно); банкрутство виробництва, тобто не конкурентоспроможність продукції; «недобросовісний менеджмент» (уникнення від покладених обов'язків)
Грачов В. І., Терещенко О. О.	Чинники виникнення банкрутства підприємства: зовнішні (економічні, політичні, демографічні, посилення міжнародної конкуренції, банкрутство боржників); внутрішні (зростання дебіторської заборгованості, дефіцит власних обігових коштів, неефективність фінансових вкладень, відсутність договірної дисципліни тощо).
Грицюк Е. О.	Виокремлює такі причин банкрутства: брак досвіду; нестача капіталу; невдале розташування бізнесу; неефективне управління оборотним капіталом; зайве інвестування в фіксовані активи; погана кредитна політика; використання коштів компанії на особисті цілі; несподіване зростання бізнесу.

Джерело: сформовано авторами на основі [5; 6, с. 47; 12; 16; 17, с. 14; 18]

поділити на дві групи: 1) зовнішні, які дуже важко врахувати та якими ми не можемо керувати, а іноді – й передбачити; 2) внутрішні, які залежать від форм, методів та організації роботи на підприємстві; такі чинники суб'єкти господарювання можуть виявити заздалегідь та розробити заходи із запобігання їх негативного впливу.

Результатом одночасного впливу всіх чинників є настання банкрутства. Зовнішні фактори є найбільш небезпечними у зв'язку з тим, що можливості здійснення впливу на них мінімальні, а наслідки їх реалізації можуть бути руйнівними. Ці фактори кризового розвитку є об'єктивними по відношенню до підприємства банкрута.

В умовах воєнного стану збільшується частина підприємств, які збанкрутували або

в даний момент знаходяться у кризовому стані з об'єктивних на те причин. Зокрема, вплив чинника воєнного стану на ймовірність банкрутства суб'єктів підприємницької діяльності проявляється у наступному. По-перше, початок воєнних дій є безпосереднім чинником негативного впливу на функціонування не лише підприємств, а й економіки країни в цілому, що пов'язано із переведенням економіки країни до воєнної моделі (закріплено відповідним указом Президента України).

По-друге, активні воєнні дії спричинили міграцію та мобілізацію працездатного населення, що вплинуло на формування попиту та пропозиції на ринку товарів, робіт та послуг в Україні. Це також призвело до зменшення трудових ресурсів у країні. Водночас, на фоні негативних інфляційних змін та у час-

тих випадках знищення виробництв або їх розташування у зонах окупації (що унеможливає їх подальше функціонування) спостерігається зростання обсягу незайнятого населення. Це призводить до того, що суб'єкти господарювання не мають змоги формувати ВВП і не здійснює платежів до бюджету у вигляді податків та зборів. Не останнім чинником прояву воєнного стану в країні є зростання інфляції. Зростання вартості експорту, збільшення транспортних витрат та падіння попиту на кінцеву продукцію (довгострокові побутові товари, технічне обладнання і т.д.) є фінансовим тягарем для підприємств. Це призводить до спаду економіки в країні.

По-третє, воєнний стан та активні воєнні дії збільшують рівень як фінансового, підприємницького ризику, так і ризику втрати майна суб'єктів господарювання. Важливо розуміти, що бойові дії руйнують фізичні активи підприємств. Частина підприємств, що перебувають під загрозою зникнення, у прифронтових та частково окупованих регіонах (див. рис. 1) становить близько 45% для первинного сектору (сільське господарство та видобуток), 35% – для вторинного (заводи, фабрики, промислове виробництво) та 37% – для третинного сектору (послуги) [11].

По-четверте, переведення економіки на модель воєнного часу передбачає необхідність залучення суб'єктів до виконання мобілізаційних замовлень, що відображається у відповідних вимогах щодо номенклатури, обсягів виробництва необхідної для забезпечення військового сектору продукції, утворення і підготовки до розгортання спеціальних формувань, а також затверджені в установленому порядку першочергові заходи мобілізаційної підготовки [15]. Ці завдання установи та організації виконують на підставі договорів і вони не мають права відмовитися від укладення цих договорів якщо їх можливості дають змогу виконати ці мобілізаційні завдання.

Ще одним із прояву чинника воєнного стану на ймовірність банкрутства підприємств є необхідність вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів. Суб'єкти господарювання, капітал яких має походження із Російської Федерації, підлягають конфіскації на користь держави Україна. Це означає, що їхній внесок до бюджету України буде повністю обнулено, а працівники, зайняті на таких суб'єктах господарювання будуть вивільнені з ринку праці. Проте, такий чинник одночасно може мати й позитивний ефект за умови застосування

його у відновленні платоспроможності українських компаній та відновленні економіки [19].

Вплив фактору воєнного часу проявляється також і у зонуванні території України залежно від ризиків бойових дій, що, насамперед, відображається на підприємствах, які були вимушені тимчасово зупинити свою господарську діяльність через бойові дії чи окупацію території, на якій розташоване таке підприємство. Дослідження Mastercard SME Index підтверджує, що 39% малого та середнього бізнесу вимушено поставили свою діяльність на паузу. Опитування Mastercard свідчать, що найбільше українські підприємства потребують нових замовлень та ринків збуту (56%), фінансової підтримки (33%) та допомоги з логістикою (23%) [2].

Останнім, не менш вагомим чинником впливу воєнного стану на банкрутство суб'єктів господарювання, є порушення логістичних шляхів постачання та їх ланцюгів, пошкодження відповідної інфраструктури. Оскільки деякі з найбільших підприємств промислового та сільськогосподарського секторів потребують морського транспорту для експортних поставок, російська окупація південних регіонів (узбережжя Азовського та Чорного морів) призвела до значної втрати експортних ринків для України. Зокрема, морська блокада українських морських портів становить серйозну загрозу українському аграрному сектору та металургійній промисловості [11]. Наявність таких проблем як пошкодження сільськогосподарської техніки, мінування полів та незаконне вивезення зерна також ускладнює ситуацію бізнесу.

Банкрутство в умовах перших трьох місяців війни не зазнало змін, статистика справ про банкрутство у воєнний період і в карантин недостатньо репрезентативна та прозора. Проте, Міністерство юстиції України все ж зазначає, що за період з 24 лютого по 05 травня 2022 року господарськими судами відкрито 65 справ про банкрутство (неплатоспроможність) боржників, з яких 35 справ щодо неплатоспроможності фізичних осіб. За цей час 57 боржників було визнано банкрутами, з них 36 боржників – юридичні особи та 21 боржник – фізична особа. Щодо одного боржника розпочато процедуру санації (відновлення платоспроможності) [7].

З табл. 2 бачимо, що з початку введення воєнного стану в Україні та до кінця вересня було відкрито 237 проваджень у справі про банкрутство підприємств. Протягом цього періоду 262 суб'єкта господарювання було

визнано банкрутами і відносно них відкрито ліквідаційну процедуру. Стосовно 11 юридичних осіб було розпочато процедуру санації.

Якщо порівняти ці показники з такими ж показниками за такий же проміжок часу попередніх років, то можна виявити, що кількість збанкрутих компаній менша у поточному році (у 2020 р. – відкрито 297 проваджень у справі про банкрутство підприємств, а у 2021 р. – 469 проваджень за перше півріччя). Проте зберігається необхідність в зменшенні таких випадків.

На сьогодні держава намагається усіма силами підтримувати бізнес: спрощена система оподаткування; гранти та мікро гранти; програми «Доступні кредити 5-7-9%»; програма «Релокація бізнесу» тощо. Згідно статистичних даних найбільше бізнесів релокувалися з Харківської області – 193 підприємства, Київської – 180, Донецької – 106, Дніпропетровської – 27, Запорізької – 26. Мінекономіки стверджує, що наразі здійснюється переміщення підприємств в один з дев'яти регіонів: Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька, Вінницька, Волинська та Рівненська області [14].

За результатами опитування Центру економічного відновлення потреби підприємств було згруповано, залежно від їх місцезнаходження (рис. 2).

Зараз в Україні продовжують діяти загальні правила поведінки, встановлені Кодексом з процедур банкрутства та Законом про ТзОВ та ТзДВ. Але в серпні 2022 р. Верховна Рада прийняла за основу проект Закону України № 7442 «Про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства щодо застосування процедур банкрутства у період дії

воєнного стану» який має спростити доступ суб'єктів господарювання, які стали неплатоспроможними через повномасштабну збройну агресію РФ, до судових процедур банкрутств і підвищення ефективності їх застосування в умовах воєнного та післявоєнного стану.

Прийняття законопроекту також дозволить арбітражним керуючим належно і своєчасно здійснювати свої повноваження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) без додаткового звернення до господарського суду, що зменшить строки розгляду справ і витрат, пов'язаних із їх розглядом [9].

Способом запобігання банкрутства є забезпечення фінансово-економічної безпеки шляхом заснування системи контролю та впровадження програми антикризового керування підприємством. Очевидно, що передумови банкрутства виникають задовго до настання небезпеки банкрутства. Першочерговими контрзаходами за умов кризи для всіх суб'єктів господарювання є такі: скорочення витрат, перегляд або зупинка інвестиційних проектів, оптимізація структури компанії.

Основним завданням у період кризи є активізація всіх дій не на отримання більшого прибутку, а на збереження та виживання підприємства за поточних умов господарювання. Основними контрзаходами та способами виживання в умовах кризи є: зниження величини поточних витрат та підвищення продуктивності; збільшення обсягу поточних доходів; оптимізація грошових потоків – збільшення надходжень і зниження відтоку коштів [1, с. 1094].

До способів зменшення поточних і довгострокових витрат можна віднести такі: відправлення працівників у відпустку за власний рахунок; скорочення штату; консервація осно-

Таблиця 2

Відомості про справи про банкрутство юридичних осіб з початку війни в Україні

Період	Кількість відкритих проваджень у справі про банкрутство	Введено процедур санації	Визнано боржника банкрутом і відкрито ліквідаційну процедуру
Березень	13	0	9
Квітень	17	1	21
Травень	29	3	47
Червень	59	2	44
Липень	44	2	56
Серпень	30	1	30
Вересень	45	2	55

Джерело: складено на основі [13]

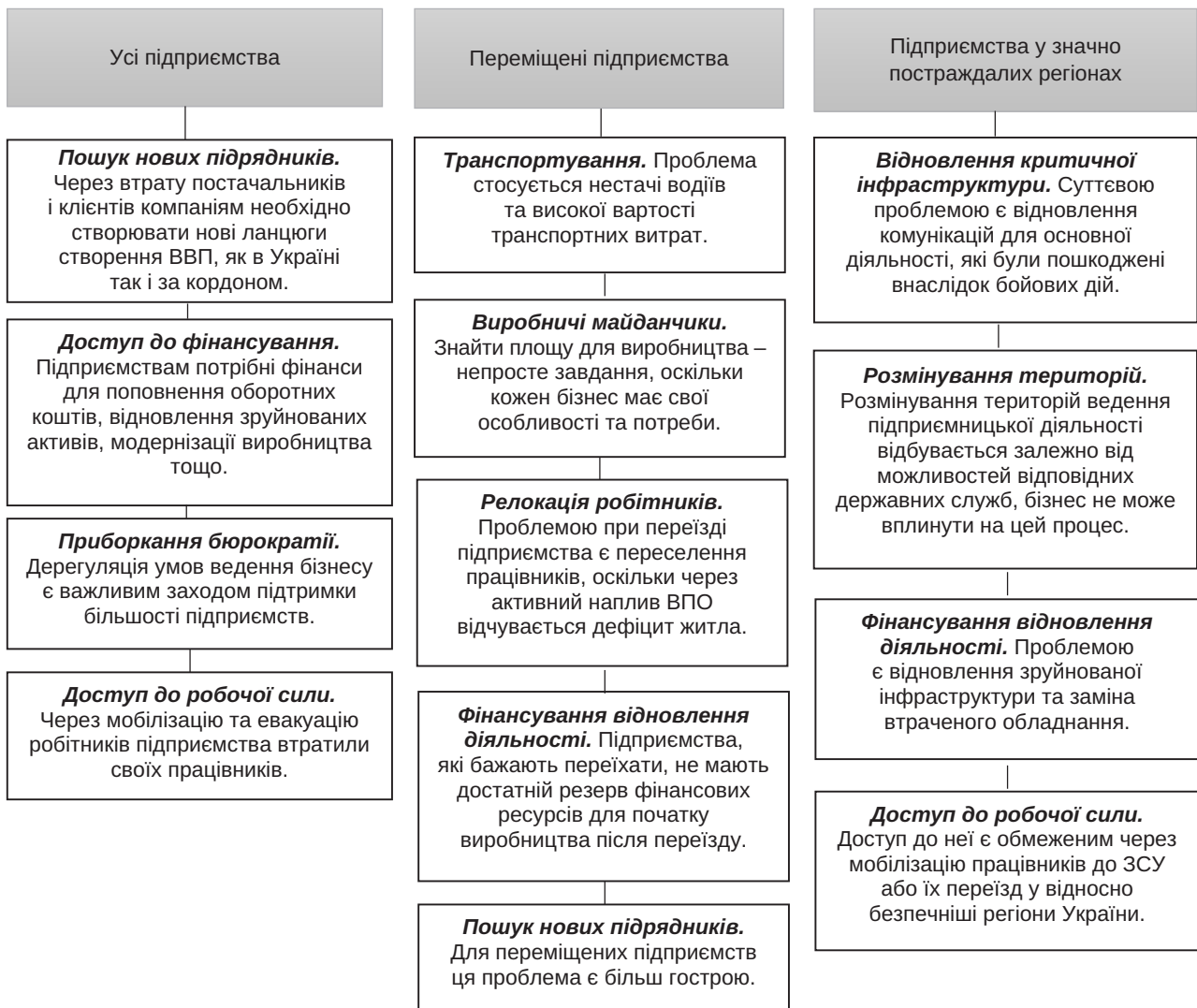

Рис. 1. Потреби вітчизняних підприємств в умовах воєнного стану залежно від місцезнаходження бізнесу

Джерело: складено автором на основі [10]

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

вних фондів; консервація (заморожування) будівництва; зниження обсягу матеріальних запасів на складах; отримання від постачальників знижок за умови систематичних закупок невеликими партіями.

До способів підвищення прибутковості належать: ліквідація надлишків товарних запасів, які не будуть затребувані найближчим часом; продаж частини невикористаного устаткування або передача його в оренду. Серед способів збільшення обсягів грошових надходжень варто відзначити: стягнення простроченої дебіторської заборгованості, відстрочку поточних платежів; отримання банківських кредитів (наприклад, під заставу обладнання або матеріалів в обороті).

Способами зниження обсягів поточних платежів можуть стати: внесення в договори

з постачальниками умов про відстрочення поточних платежів; перегляд умов договорів, строк платежів по яких вже настав; отримання гарантій та забезпечення майбутніх операцій.

Висновки. Отже, банкрутство підприємств має як позитивні, так і негативні наслідки для економіки, тому потрібно постійно проводити моніторинг стану підприємства та можливості його неплатоспроможності, для того щоб мати змогу знизити або зовсім нівелювати його негативний вплив. Банкрутство виступає одночасно регулятором ринкової економіки, основним із призначень якого є позбавлення від збиткових неефективних суб'єктів підприємницької діяльності, які об'єктивно не мають жодних реальних можливостей на провадження своєї господарської діяль-

ності. Фінансово неспроможне підприємство може стати причиною виникнення серйозних фінансових ризиків для успішно діючих підприємств – партнерів негативно впливає на формування доходної частини державного бюджету та позабюджетних фондів; сприяє зниженню рентабельності капіталу; нега-

тивно впливає на чисельність робочих місць та кількість зайнятих у суспільному виробництві. Перспективою подальших досліджень є побудова раціональної моделі системи антикризового управління, яка б урахувала особливості національної економіки та потреби підприємств в умовах воєнного часу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Абрамова А. С., Духніч О. В. Основні причини банкрутства підприємств України та заходи по запобіганню їх неплатоспроможності. URL: <https://cutt.ly/pN8zaJv> (дата звернення: 26.09.2022).
2. Андреева Инга. Ріст попри кризу: чому український малий і середній бізнес вистоїть та переможе. 23 вересня, 2022. URL: <https://cutt.ly/SN8zhK9> (дата звернення: 26.09.2022).
3. Банкрутство підприємства і його наслідки. URL: <https://cutt.ly/yN8zcg> (дата звернення: 26.09.2022).
4. Бережна Т. 558 релокованих підприємств вже відновили роботу в безпечних регіонах країни: новини. URL: <https://cutt.ly/gN8zW0q> (дата звернення: 29.09.2022).
5. Грачов В. І., Косарева І. П., Прохорова В. В., Кузенко Т. Б. Управління фінансовою санацією. Харків : ВД«ІНЖЕК», 2004. 208 с.
6. Грицюк Е. О. Причини виникнення банкрутства в сучасних підприємствах. *Економіка і управління підприємствами*. 2018. Випуск IV (№72). С. 42–53.
7. За період з 24 лютого 2022 року господарськими судами відкрито 65 справ про банкрутство (неплатоспроможність) боржників. URL: <https://cutt.ly/FN8zPm5> (дата звернення: 26.09.2022).
8. Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 12.01.2022 р. № 2597-VIII. URL: <https://cutt.ly/zN8zKCb> (дата звернення: 26.09.2022).
9. Кознова О. Рада попередньо схвалила зміни застосування процедур банкрутства у період воєнного стану. URL: <https://cutt.ly/GMr0ysB> (дата звернення: 27.09.2022).
10. Ливч Д. Д. Нове обличчя українського підприємництва. Як війна вплинула на малий та середній бізнес у різних регіонах України? 29 серпня, 2022. URL: <https://cutt.ly/QMr0mWO> (дата звернення: 29.09.2022).
11. Ливч Д., Федчишин В., Хоменко І., Дяків А. Оцінка впливу війни : звіт. Травень, 2022. URL: <https://cutt.ly/nMr0J5L> (дата звернення: 30.09.2022).
12. Марусяк Н. Л., Пильнюк Д. О. Банкрутство підприємства: сутність, причини та наслідки. URL: <https://cutt.ly/7Mr07fP> (дата звернення: 26.09.2022).
13. Оприлюднення відомостей про справи про банкрутство. URL: <https://cutt.ly/oMr2nDu> (дата звернення: 30.09.2022).
14. Програма релокації підприємств : бізнес. URL: <https://cutt.ly/FMr3сqа> (дата звернення: 29.09.2022).
15. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21.10.1993 № 3543-XII. URL: <https://cutt.ly/9Mr3AWz> (дата звернення: 30.09.2022).
16. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві : монографія. Київ : КНЕУ, 2004. 268 с.
17. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навч. посібник. Київ : КНЕУ, 2000. 412 с.
18. Фурман Т. Ю., Прокопович Н. І. Причини банкрутства та механізми його запобігання на підприємстві. URL: <https://cutt.ly/PMr8nRN> (дата звернення: 25.09.2022).
19. Цімерман О. І., Олещук О. В. Банкрутство в умовах воєнного стану. 17 червня 2022р. URL: <https://cutt.ly/4Mr8Sos> (дата звернення: 24.09.2022).

REFERENCES:

1. Abramova A. S., Dukhnich O. V. (2017) Main causes of the bankruptcy of enterprises of Ukraine and measures insolvency their enterprises. Available at: <https://cutt.ly/pN8zaJv> (accessed 26 September 2022).
2. Economic truth (2022) Rist popry kryzu: chomu ukrains'kyj malyj i serednij biznes vystoit' ta peremozhe. Available at: <https://cutt.ly/SN8zhK9> (accessed 26 September 2022).
3. Pivdenne mizhrehional'ne upravlinnia Ministerstva iustytzii (2021). Bankruptcy of the enterprise and its consequences. Available at: <https://cutt.ly/yN8zcg> (accessed 26 September 2022).
4. Ministry of Economy of Ukraine (2022) 558 relokovanykh pidpriemstv vzhe vidnovyly robotu v bezpechnykh rehionakh krainy. Available at: <https://cutt.ly/gN8zW0q> (accessed 29 September 2022).

5. Grachev V. I., Kosareva I. P., Prokhorova V. V., Kuzenko T. B. (2004) *Upravlinnia finansovoiu sanatsiieiu* [Management of financial rehabilitation], VD "INZHEK", Kharkiv, Ukraine.
6. Hrytsyuk E. O. (2018) Causes of bankruptcy in modern enterprises, *Economics and enterprise management*, vol. 72, pp. 42–53.
7. Ministry of Justice of Ukraine (2022) Za period z 24 liutoho 2022 roku hospodars'kymy sudamy vidkryto 65 sprav pro bankrutstvo (neplatospromozhnist') borzhnykiv. Available at: <https://cutt.ly/FN8zPm5> (accessed 26 September 2022).
8. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022) Code of Ukraine on Bankruptcy Procedures, available at: <https://cutt.ly/zN8zKCb> (accessed 26 September 2022).
9. Liga zakon (2022) Rada poperedn'o skhvalyla zminy zastosuvannya protsedur bankrutstva u period voienoho stanu. Available at: <https://cutt.ly/GMr0ysB> (accessed 27 September 2022).
10. Economic truth (2022) Nove oblychchia ukrains'koho pidpriemnytstva. Yak vijna vplynula na malyj ta serednij biznes u riznykh rehionakh Ukrainy? Available at: <https://cutt.ly/QMr0mWO> (accessed 29 September 2022).
11. Easybusiness (2022) Impact of war assessment, available at: <https://cutt.ly/nMr0J5L> (accessed 30 September 2022).
12. Marusiak N. L., Pylnyuk D. O. (2021) Bankruptcy of the enterprise: essence, causes and consequences. Available at: <https://cutt.ly/7Mr07fP> (accessed 26 September 2022).
13. Opryliudnennia vidomostej pro spravy pro bankrutstvo (2022). Available at: <https://cutt.ly/oMr2nDy> (accessed 30 September 2022).
14. Ministry of Economy of Ukraine (2022) Prohrama relokatsii pidpriemstv. Available at: <https://cutt.ly/FMr3cqa> (accessed 29 September 2022).
15. The Law of Ukraine "On Amendments to the Law of Ukraine On Mobilization Training and Mobilization (2005). Available at: <https://cutt.ly/9Mr3AWz> (accessed 30 September 2022).
16. Tereshchenko O. O. (2004) *Antykryzove finansove upravlinnya na pidpryyemstvi* [Anticrisis financial management in the enterprise], KNTEU, Kyiv, Ukraine.
17. Tereshchenko O. O. (2000) *Finansova sanatsiia ta bankrutstvo pidpriemstv* [Financial rehabilitation and bankruptcy of enterprises], KNTEU, Kyiv, Ukraine.
18. Furman T. J., Prokopovich N. I. (2008) Causes of bankruptcy and mechanisms of its prevention at the enterprise. Available at: <https://cutt.ly/PMr8nRN> (accessed 25 September 2022).
19. Liga zakon (2022) Bankruptcy under martial law. Available at: <https://cutt.ly/4Mr8Sos> (accessed 24 September 2022).